

Gotlandsgarantin

En reformrapport från Moderaterna

Mariette Nicander, Andreas Unger och Sara Wilhelmsson. Foto: Malin Vinblad.

Inledning

Gotland är en fantastisk plats att leva och bo på. Från Langhammars på Fårö till Hoburgs fyr: vi är alla en del av en ö som har långa traditioner, men är nyfiken på framtiden. Kanske är det också därför som så många vill komma hit. Året om möts människor från hela världen av ett Gotland som vill och kan mer.

Den plats vi kallar hemma består av flera öar, som Fårö och Karlsöarna. Men vi är ett län, en region och en kommun. En gemensam skatte- och utvecklingskraft helt enkelt. Här finns plats att göra, tänka och vara olika. Här finns en sammanhållning och gemenskap, men också möjligheten att gå sin egen väg. Här är vi individualister tillsammans.

Gotland har många nya, innovativa och växande företag. Men Gotland är också rikt på utmaningar. Region Gotland har under tidigare mandatperioder haft en allt för svag politisk styrning, med ständiga underskott för nämndernas verksamheter. Vården har saknat den ledning den förtjänar – och när man mäter företagsklimat i Sveriges kommuner är vi inte ens på den övre halvan.

Alla problem kan inte lösas av politiken. Men vissa problem är onekligen skapade av för dålig politik, och andra problem uppstår när politiken tar ett steg tillbaka och förlitar sig på att anställda tjänstemän ska lösa politiska knutar åt dem. Det kan vi moderater inte acceptera: vi vill att Region Gotlands kärnfunktioner ska vara starka, för annars blir vårt samhälle svagt. Vi är och ska vara rösten för ordning och reda i Region Gotland. Därför menar vi att det politiska ledarskapet måste tas och vinnas varje dag: Region Gotland är en politiskt styrd organisation, och då krävs det duktiga politiker som tar politiskt ansvar. Vi är besjälade av den uppgiften.

Om Gotland ska kunna utvecklas i den takt som invånare, företag och politiker vill så krävs det att vi har effektiva och rättssäkra processer som säkrar att fler idéer kan bli verklighet. Under de senaste åren har vi sett oroande tendenser på det området: allt för många utvecklingsplaner går om intet när planprocessen fördröjer och bygglovstrassel försvårar. I allt för många fall blir stora och utvecklande projekt sinkade eller stoppade på grund av löst tyckande och petitesseproblem som skohornats in med Plan- och Bygglagens förarbeten som grund. Det är för dåligt.

För att komma till rätta med situationen krävs en hel verktyglåda av åtgärder. Det finns inget Alexanderhugg som kan rädda situationen eller snillrik reform som på egen hand vänder utvecklingen. Men uppgiftens storlek får inte avskräcka: vi ska vända utvecklingen och bygga Gotland starkare. För detta föreslår vi moderater fem lokala reformer, som vi vill arbeta med under nästa mandatperiod. Det är en verktyglåda av reformer som vi välkomnar om andra partier ställer sig bakom. Vi kallar det för Gotlandsgarantin.

Reform #1 – Internkultur

Gotland är större än vad många tror, men Samhällsbyggnadsförvaltningen är mindre än vad man kanske tänker sig vid första anblick. Att byta samhällsbyggnadsdirektör eller chef för bygglovsenheten får stor påverkan på det interna klimatet och internkulturen i förvaltningen. Samtidigt har enskilda handläggare på bygglovsenheten stor frihet att skriva fram beslut utifrån eget huvud. Om ett fåtal personer inom förvaltningen har en utvecklingskritisk hållning i frågor om byggande och utveckling kan det få stor påverkan på det gotländska näringslivet och samhället.

Avgörande för utvecklingen inom förvaltningen är därför att det bedrivs ett målmedvetet och aktivt arbete kring kulturfrågor. Region Gotland har förvisso i sitt styrkort flera mål om att bygga bostäder, med mera, men det behöver på ett bättre sätt nå ut i organisationen och nå de enskilda medarbetarna.

Vi moderater menar att kulturarbetet inom Samhällsbyggnadsförvaltningen behöver intensifieras och inriktas på ett tydligt sätt. Det får inte finnas en kultur där man letar efter möjligheter att säga nej. Utgångspunkten ska vara att medarbetare letar efter möjligheter att säga ja!

Reform #2 – Detaljplaner

Alla politiska idéer ska någon gång passera genom ett Excel-dokument, och de flesta byggprojekt ska någon gång passera en detaljplan. I fallet med Excel-dokument är det bra att politiska drömmar vägs av mot verkligheten – men i fallet med detaljplaner kan man fundera på om inte Region Gotland emellanåt sticker sin tvångströja lite väl trångt. En detaljplan ska inte vara en plan för att döda utvecklingsviljan med detaljfrågor. Tjänstemän verkar lägga alldeles för mycket tid per bygglovsärende – det är ineffektivt och fördyrar för entreprenörerna.

I arbetet med att göra detaljplanerna lite mer frihetliga kan man göra två saker: dels skriva dem på ett mindre begränsande sätt, dels sätta ett tak för hur stora avvikelser som kan accepteras. Vi moderater vet att inget projekt blir som man tänkt sig till 100 procent. Verkligheten tvingar oss ofta att lappa och laga utifrån bästa förmåga. Därför bör en avvikelse i alla planer, om så är nödvändigt för planens intention och genomförande. Ingen gläds åt att byggplaner försenas och fördröjs i tio veckor för att ett sopkärl ritats in på fel plats i en ritning. Därför bör det i en riktlinje till ansvariga tjänstemän framgå att oväsentliga avvikelser från detaljplan alltid skall accepteras.

Vidare bör detaljplaner inte vara så detaljerade till att börja med. Vi har under de senaste åren sett parkeringar nekas för att mark har varit prickad – varpå det i stället byggts asfaltskytor, som man såklart kan parkera på. Sådana hinder och sådan byråkrati väcker inget annat än förtvivlan. Därför vill vi moderater arbeta för att halvera mängden prickad mark i detaljplanerna.

Reform #3 - Interna rutiner

Fler och fler byggherrar, fastighetsägare och vanliga medborgare vittnar om att bygglovshandläggare begär kompletterande handlingar en, två och tre gånger för att handläggaren ska ge sig själv tio nya veckor flera gånger om. Det är kostsamt och tidsödande för alla inblandade. En intern rutin måste införas som säger att man bara får begära en kompletterande handling en gång.

Om man sedan måste begära en kompletterande handling ytterligare en gång, bör ärendet gå via politiken, förslagsvis Miljö- och Byggnämndens presidium, för avstämning. Den sociala pressen det skapar gentemot handläggaren att inte begära kompletteringar – och den ökade arbetsbördan för politikerna – bör leda till att mängden ärenden successivt minskar. Med utökade kontaktytor mellan handläggare och politiker bör man också efter en tid kunna sätta en intern rutin kring exakt vad som kräver att en kompletterande handling ska begäras in. Om organisationen lär sig lite hela tiden så blir den till slut riktigt smart.

För oss moderater är det tydligt att petitesser inte bör leda till fördröjningar. Var ett sopkärl ska stå, vilken färgkod av grönt som gäller på Hemse och vilken typ av lampa som sitter i en armatur är inte skäl för tio veckors fördröjning av ett byggprojekt.

Reform #4 - Testa fastlandet

Även om interna rutiner spelar roll – stor roll – är det inte av Gud givet att vi på Gotland alltid vet bäst i alla frågor. Man kan tänka sig att det finns andra kommuner som faktiskt haft liknande problem som oss, och som dessutom har mött dem med verkningsfulla åtgärder. Man kan också tänka sig att det finns kommuner som redan uppfunnit hjulet och hittat en god avvägning mellan entreprenörers utvecklingsvilja och bygglovsprocessens formalia.

Eftersom vi på Gotland inte riktigt är där än finns det skäl att blicka utåt. Ett pilotprojekt bör därför genomföras: där en eller flera fastlandskommuner får hantera gotländska bygglovsansökningar och dela med sig av resultatet till oss på ön. I det arbetet ska såklart den kommun som deltar i projektet på fastlandet utgå ifrån de styrande dokument vi har på Gotland.

På så sätt kan Gotlands invånare och politiker få svar på en evig fråga: är det våra handläggare eller våra styrdokument som begränsar möjligheten till utveckling på ön. Om det är handläggarna skall det problemet åtgärdas och om det är styrdokumenterna ska det problemet åtgärdas.

Reform #5 - Starta en bygglovsberedning

För ett antal år sedan fanns stora skav och oenighet inom näringslivet, i frågan kring hur Region Gotland arbetar och fungerar. De problemen är nu mindre, efter att man startat en Näringslivsberedning - där olika företagarnätverk deltar på möten med regiondirektör, regionråd och oppositionsråd.

Problematiken som ledde till att Näringslivsberedningen startade är liknande de problem som nu omgärdar bygglov och planberedskap. Företagare, politiker och tjänstemän pratar helt enkelt inte med varandra på ett förtroendefullt sätt.

För att komma till rätta med det föreslår vi att en näringslivsberedning startar för bygg- och planfrågor. På mötena, som hålls kvartalsvis, bör samhällsbyggnadsdirektör, ordförande i Miljö- och Byggnämnden, Byggmästareföreningen, oppositionsråd och andra relevanta aktörer samlas. Frågorna bör handla om gemensamma visioner, hur samarbetet fungerar och hur vi når gemensamma mål. Denna beredning bör införas på prov i tre år – om det fungerar är det bra, om det inte fungerar får en annan lösning testas.

Gotlandsgarantin

Ovan fem förslag är basen i det vi kallar Gotlandsgarantin, ett samspelskontrakt mellan politiker, tjänstemän och medborgare för att vi ska kunna utveckla Gotland tillsammans. Det är inte ett heltäckande reformprogram som löser alla problem och utmaningar – men det är ett samlat paket under ett gemensamt paraply, som kan ta oss många steg på vägen. Som politiskt projekt är det omfattande: att göra samtliga fem saker tar inte ett år eller två, utan snarare en mandatperiod.

Mer kan också göras i närliggande frågor: skillnaden i krav på ett tillfälligt och permanent bygglov bör till exempel öka – det är alldeles för svårt att få ett tillfälligt bygglov idag. Vidare bör man involvera näringslivet mer i planprocessen, eftersom Region Gotland inte behöver göra allt. Fler bygglovshandläggare behöver anställas så att kapaciteten ökar i takt med ansökningarna. Och i frågor om vatten- och avlopp bör fler småskaliga och lokalanpassade lösningar testas: alla måste inte prompt ha kommunalt VA.

Gotland består av flera öar - men vi är ett län, en region och en kommun. En gemensam skattekraft. En maskin som behöver vara väloljad och effektiv för att samhället ska fungera och för att Region Gotland ska kunna ge maximal nytta för skattebetalarnas pengar. Med en bättre plan- och bygglovsprocess kan fler få nyckeln till sitt första boende, hitta jobbgälden i nya kontorslokaler och förverkliga drömmen om att leva på Gotland.

Med effektivare processer, större vilja till utveckling och politiskt ledarskap är allt detta möjligt. Därför har vi moderater tagit fram den här reformrapporten, och vi välkomnar partier av olika färg att ställa sig bakom hela eller delar av paketet. För om Gotlandsgarantin ska bli verklighet behöver vi bli många som ställer upp på den. Du är väl en av dem?